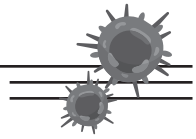

Κεφάλαιο 1

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ, ΜΑΘΗΜΑ:

Το Θανατηφόρο Ξέσπασμα του Έμπολα το 2014

Η πανδημία του Έμπολα το 2014 ήταν, από μια μεριά, μια προοδευτική καταστροφή από την άλλη όμως, χρησίμευσε σαν ένα καλό μάθημα. Το συγκεκριμένο ξέσπασμα θέρισε περισσότερες ζωές και κράτησε περισσότερο από κάθε άλλο ξέσπασμα του Έμπολα. Έδωσε την ευκαιρία στον κόσμο να διαπιστώσει τι σημαίνει θανατηφόρα επιδημία και τι πρέπει να περιμένουμε από την αντίδραση, ή την έλλειψή της, ανά την υφήλιο.

Όσα είδαμε σίγουρα δεν ήταν καλά. Δεν είμαστε αρκετά προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουμε κάτι τέτοιο, ούτε ως άτομα, ούτε ως έθνη. Το ξέσπασμα από μόνο του μπορεί να είναι μια τραγωδία, αλλά χειρότερη τραγωδία είναι όταν δεν παίρνεις το μάθημά σου από αυτή.

Οι Απαρχές της Πανδημίας

Η κρίση του Έμπολα ξεκίνησε επισήμως τον Δεκέμβριο του 2013, αρχής γενομένης από τη Γουινέα, στη Δυτική Αφρική και εξαπλώθηκε γοργά στη γειτονική Λιβερία και κατόπιν στη Σιέρα Λεόνε. Τα παρελθοντικά ξεσπάσματα είχαν αποδειχτεί τόσο θανατηφόρα, που καταλάγιασαν γρήγορα. Αυτή τη φορά, όμως, τα πράγματα ήταν διαφορετικά.

Αντί όλα να ξεκινήσουν σε κάποιο απομονωμένο και σκοτεινό κομμάτι στη ζούγκλα της κεντρικής Αφρικής, ξεκίνησαν από ένα μι-

κρό χωριό στη Γουινέα, το Μελιάντου. Το Μελιάντου, παρότι μικρό, δεν απέχει πολύ από μεγαλύτερους οικισμούς.

Δυστυχώς, κανείς δεν αντιλήφθηκε εγκαίρως ότι έφταιγε ο ιός Έμπολα, καθότι υπάρχουν κι άλλες αρρώστιες, όπως η χολέρα και η ελονοσία, που ενδημούν στην περιοχή και έχουν, λίγο πολύ, τα ίδια αρχικά συμπτώματα με τον ιδιαίτερα μεταδοτικό Έμπολα. Ο Έμπολα μεταδίδεται πολύ εύκολα σε μέλη της οικογένειας και σε άτομα που φροντίζουν ηλικιωμένους. Οι ασθενείς άρχισαν να γεμίζουν το νοσοκομείο στη γειτονική πόλη Γκουεκτσέντου, αλλά η πραγματική αιτία παρέμενε ακόμη άγνωστη.

Φαντάζει κάπως παράξενο που οι αρχικές διαγνώσεις ήταν λανθασμένες και μιλούσαν για επιδημία χολέρας ή ελονοσίας, για ασθένειες δηλαδή, τόσο ενδημικές στη περιοχή που εφτά από τους πρώτους νοσούντες βγήκαν θετικοί στη χολέρα, παρότι τα συμπτώματα που παρουσίαζαν δεν υποδείκνυαν αναγκαστικά ότι έπασχαν από αυτή. Επικρατούσε μια κατάσταση εφιαλτική, μιας και αυτοί οι φουκαράδες έπασχαν από χολέρα και Έμπολα μαζί. Οι αναλύσεις έδειχναν ότι ο Έμπολα κάθε άλλο παρά ανιχνεύσιμος ήταν, μέχρι τότε τουλάχιστον.

Ευτυχώς, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα βρίσκονταν ήδη στην περιοχή, ανταποκρινόμενοι σε ένα ξέσπασμα ελονοσίας, και προσφέρθηκαν εθελοντικά να παράσχουν κάθε είδους βοήθεια στο ντόπιο ιατρικό προσωπικό, πιστεύοντας ότι επρόκειτο για επιδημία χολέρας. Τρεις μήνες μετά όμως, το μόνο πράγμα που είχε γίνει ξεκάθαρο ήταν ότι δεν επρόκειτο για χολέρα.

Στα μέσα Μαρτίου του 2014, στα γραφεία της Γενεύης, οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα που βρίσκονταν στη Γουινέα συσκέφτηκαν με έναν «ντετέκτιβ ασθενειών» που συμπέρανε ότι επρόκειτο για αιμορραγικό πυρετό, είτε από τον ιό Μάρμπουργκ, είτε από τον Έμπολα. Το Υπουργείο Υγείας της Γουινέας έστειλε δείγματα για ανάλυση. Όταν επέστρεψαν τα αποτελέσματα από τα εργαστήρια του Παρισιού, επιβεβαιώθηκε ότι ο παθογόνος ιός ήταν ο Έμπολα του Ζαΐρ, το πλέον θανάσιμο στέλεχος του Έμπολα. Και τότε, όλα άλλαξαν.

Οι ντόπιοι γιατροί δεν έφταναν και τα νοσοκομεία κατακλύστηκαν, οπότε οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα ανέλαβαν την κύρια φροντίδα όσων έπασχαν από Έμπολα στην περιοχή. Στις 23 Μαρτίου του 2014, κατέφθασαν εφόδια σε είδη πρώτης ανάγκης από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας (Π.Ο.Υ.) στο Κονακρί, την πρωτεύουσα της Γουινέας, τη μεγαλύτερη πόλη καθώς και συγκοινωνιακό κόμβο. Μόλις τέσσερις μέρες αργότερα, στις 27 Μαρτίου 2014, ανιχνεύτηκαν στο Κονακρί οι πρώτοι ασθενείς, με πολύ περισσότερους να ξεπηδάνε από τις γύρω περιοχές. Τα κρούσματα δεν άργησαν να φανούν στη Λιβερία και στη Σιέρα Λεόνε. Υπέθεσαν ότι η διαπερατότητα

των συνόρων λειτούργησε ως εύκολη πρόσβαση σε αυτές τις χώρες, επιτρέποντας στον ιό να αναζωπυρωθεί ακόμη κι αν μια περιοχή είχε χαρακτηριστεί καθαρή βδομάδες ή μήνες νωρίτερα.

Η Αντίδραση του Κοινού

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το ξέσπασμα του Έμπολα δεν κίνησε ιδιαίτερα το ενδιαφέρον της πλειοψηφίας. Όλα αυτά συνέβαιναν πολύ μακριά, στην άλλη άκρη του κόσμου. Δυσάρεστα μεν, όχι δικό μας πρόβλημα δε. Στις πρώτες φάσεις της επιδημίας, τα ΜΜΕ ακολούθησαν τη συνηθισμένη τους τακτική, καλύπτοντας την είδηση με προσποιητό ενδιαφέρον και συμπόνια. Τους επόμενους μήνες όμως, έγινε πρώτο θέμα στα δελτία ειδήσεων. Άλλο που δεν ήθελαν φυσικά, μιας και η κατάσταση προσφέρονταν ιδιαίτερα για αύξηση της τηλεθέασης. Είχε τα πάντα: δράμα, θανάτους, αγωνία και φυσικά, την επικείμενη απειλή ότι η θανατηφόρα αυτή ασθένεια μπορεί να έρθει και στη χώρα μας.

Ωστόσο, οι ντόπιοι πληθυσμοί της Γουινέας, της Σιέρα Λεόνε και της Λιβερίας δεν είχαν την πολυτέλεια να αγνοήσουν τα δεδομένα. Υπέφεραν μια καταστροφή επικών διαστάσεων. Φοβόντουσαν ακόμη και για το ξένο υγειονομικό προσωπικό, καθώς επίσης και για τα εξωτερικά ιατρεία που είχαν στηθεί για την αντιμετώπιση του ιού. Τα αγαπημένα τους πρόσωπα έμπαιναν στις κλινικές αλλά δεν ξανάβγαιναν. Τόσο οι παραδοσιακές κηδείες όσο και τα ταφικά έθιμα είχαν απαγορευτεί. Οι φροντιστές υγείας καλύπτονταν από την κορυφή έως τα νύχια με προστατευτικές στολές που δεν είχαν ξαναδεί σε άλλες περιπτώσεις.

Συχνά, η πληροφόρηση καταλαγιάζει τον φόβο, αλλά κι αυτή ακόμα ήταν φειδωλή σε αυτή την περίπτωση. Πως συνέβη όλο αυτό; Πως είναι δυνατόν ένας ιός που δεν είχε περάσει ποτέ τα σύνορα μιας μακρινής περιοχής της ηπείρου να καταλήξει στη Δυτική Αφρική; Πως μολύνθηκε ο ασθενής μηδέν; Απλά, δεν έχουμε ιδέα.

Η έλλειψη πληροφοριών οδήγησε τους τοπικούς πληθυσμούς να προσπαθούν να γεμίσουν τα κενά, με αποτέλεσμα να θεριέψει η καχυποψία, οι φήμες και η δυσπιστία ανάμεσα στους κατοίκους. Άρχισαν να κατηγορούν τους ίδιους τους εθελοντές που ήρθαν να τους βοηθήσουν ότι είναι αυτοί που προκαλούν την αρρώστια και τους θανάτους. Μέλη οικογενειών προσπαθούσαν να κρύψουν τους δικούς τους και να τους φροντίζουν στο σπίτι αντί να διακινδυνεύουν να τους πάνε σε κλινικές, όπου θεωρούσαν σίγουρο ότι θα

πέθαιναν και δεν θα επιτρεπόταν να τους θάψουν με τα δικά τους ταφικά έθιμα. Όπως ήταν αναμενόμενο, όλα αυτά συνέβαλαν στη διάδοση τόσο του ιού όσο και του φόβου.

Η πρώτη επίθεση σε εθελοντική κλινική συνέβη στη Γουινέα στις αρχές Απριλίου. Στις 4 Απριλίου 2014, δύο ντόπιες συμμορίες επιτέθηκαν σε έναν νοσηλευτή, κατηγορώντας τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα για τη διάδοση του Έμπολα στη γύρω περιοχή. Το ιατρικό προσωπικό που υπηρετούσε στην κοινότητα αναγκάστηκε να εκκενώσει την κλινική, η οποία εγκαταλείφθηκε ες' ολοκλήρου. Ακολούθησαν κι άλλες επιθέσεις.

Στις 17 Αυγούστου 2014, εκδηλώθηκε μια από τις πιο άγριες επιθέσεις σε κλινική παρατήρησης του ιού στις φτωχογειτονιές του Γουέστ Πόιντ, στη Λιβερία. Παρακινημένη από τον φόβο για τον Έμπολα, για τους ξένους επόπτες υγείας κι έχοντας βαθιά έλλειψη εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση, μια ομάδα οπλισμένων αντρών μπήκε με τη βία σε μια κλινική, με σκοπό να «ελευθερώσει» τους είκοσι εννέα ασθενείς που νοσηλεύονταν εκεί. Φώναζαν συνθήματα όπως «Ο ιός δεν υπάρχει στο Γουέστ Πόιντ!» και παράλληλα λεηλάτησαν το χώρο, κλέβοντας μολυσμένο ιατρικό εξοπλισμό, ματωμένα στρώματα και σεντόνια.

Τέτοιου είδους πράξεις δεν απειλούν μονάχα όσους έρχονται σε επαφή με τα μολυσμένα εφόδια, αλλά θέτουν και ανησυχητικά ερωτήματα για το τι θα συνέβαινε στην περίπτωση που παρόμοιο υλικό ερχόταν στην κατοχή τρομοκρατικών ομάδων. Τι θα έκανε ένας τρομοκράτης που έχει στην κατοχή του αυτό το όπλο; Θα χρησιμοποιούσε το μολυσμένο υλικό, όπως τα σεντόνια για παράδειγμα ή διάφορα άλλα εφόδια, για να εξαπλώσει τον ιό; Είναι πιθανό κάτι τέτοιο;

Το ζήτημα αυτό απασχόλησε το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Ασθενειών (CDC), το οποίο εξέδωσε νέες ανακοινώσεις, συστήνοντας στις αεροπορικές εταιρίες να καθαρίζουν τις καμπίνες των αεροσκαφών στα διαστήματα μεταξύ των πτήσεων, απαγορεύοντας όμως τη χρήση πεπιεσμένου αέρα γιατί ενδέχεται να διασπείρει τον ιό. Με αφορμή αυτή την ανακοίνωση, δεν άργησε να εξαπλωθεί η φήμη ότι το CDC ανησυχούσε μήπως ο Έμπολα είχε μεταλλαχτεί σε αερομεταφερόμενο ιό.

Ο Έμπολα στις Ηνωμένες Πολιτείες

Στις 7 Αυγούστου 2014, ο επικεφαλής του CDC Τομ Φρίντεν, επιβεβαίωσε στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων πως οι επιβάτες

που επιστρέφουν στις Ηνωμένες Πολιτείες ύστερα από ταξίδι τους στις πληγείσες περιοχές, είναι «αναπόφευκτο» να παρουσιάσουν συμπτώματα. Ιδού το πλήρες κείμενο της αναφοράς:

Είναι η πρώτη φορά που καλούμαστε να ανταπεξέλθουμε σε κάτι τέτοιο, εδώ στις Ηνωμένες Πολιτείες και σ' αυτό δεν φταίνε οι δύο άνθρωποι που αρρώστησαν επειδή φρόντιζαν όσους είχαν μολυνθεί από Έμπολα και που η οργάνωση τους έστειλε αναγκαστικά πίσω, στην Αμερική. Κατά κύριο λόγο, αυτό συμβαίνει επειδή οι επαφές ανά τον κόσμο έχουν πληθύνει, άρα είναι αναπόφευκτο Αμερικανοί υπήκοοι, αλλά και υπήκοοι άλλων χωρών, που έρχονται από αυτές τις τρεις χώρες, από το Λάγος, ή από κάποιο άλλο μέρος όπου η επιδημία είναι εκτός ελέγχου, να παρουσιάζουν συμπτώματα. Μπορεί να είναι από τον ιό Έμπολα, μπορεί και όχι. Επομένως, έχουμε να αντιμετωπίσουμε στις ΗΠΑ κάτι πρωτόγνωρο και άγνωστο έως χτες¹.

Οι επικεφαλίδες των συμβατικών και μη συμβατικών ΜΜΕ τόνιζαν, με μεγάλα, κεφαλαία γράμματα, ότι ο επικεφαλής του CDC παραδεχόταν πως η εξάπλωση του Έμπολα στις Ηνωμένες Πολιτείες ήταν «αναπόφευκτη» λόγω των πτήσεων εξωτερικού. Βέβαια, ο άνθρωπος δεν είπε αυτό ακριβώς, αλλά σαν ειδηση ήταν πολύ πιασάρικη. Οι θεωρίες συνωμοσίας είχαν ήδη αρχίσει να οργιάζουν και τα σχόλια του Φρίντεν απλά έριξαν λάδι στη φωτιά.

Λίγες μέρες πριν την ανακοίνωση αυτή, δύο Αμερικανοί που μολύνθηκαν από Έμπολα κατά τη διάρκεια της εθελοντικής τους φροντίδας στη Δυτική Αφρική, επέστρεψαν επειγόντως στην Αμερική για θεραπεία στην Ατλάντα. Ο Έμπολα είχε περάσει τα σύνορα της χώρας κι αυτό δεν θα αργούσε να δημιουργήσει πανικό. Ο κόσμος αναρωτιόταν κατά πόσον η κυβέρνηση έπραττε σωστά, ή εάν έπαιρνε αυτό το ρίσκο σκοπίμως. Άλλοι πάλι, θεωρούσαν το ρίσκο ασήμαντο και κατηγορούσαν τους υπόλοιπους ότι είναι άπονοι και κινδυνολογούν. Ο Έμπολα αποδείχτηκε εξίσου διχαστικός με οποιδήποτε άλλο θέμα που πρόβαλαν τα ΜΜΕ.

Και οι δύο ασθενείς της Ατλάντα επέζησαν τελικά. Ο ένας ήταν γιατρός, ο Δρ. Κεντ Μπράντλι, στον οποίο έγινε μετάγγιση αίματος από έναν ασθενή που είχε αναρρώσει από Έμπολα υπό την εποπτεία του. Η άλλη ήταν μια εθελόντρια, η Νάνσι Ράιτμπολ, που δούλευε στη Λιβε-

1. [http:// docs. House.gov/meetings/FA/FA16/20140807/102607/HHRG-113-FA16-Transcript-20140807.pdf](http://docs.House.gov/meetings/FA/FA16/20140807/102607/HHRG-113-FA16-Transcript-20140807.pdf)

ρία, απολυμαίνοντας φροντιστές και ιατρικό προσωπικό που κούραραν ασθενείς με Έμπολα. Τόσο στον Μπράντλι όσο και στην Ράιτμπολ έγινε χορήγηση ενός πειραματικού φαρμάκου, του ZMapp.

Ένας τρίτος ασθενής, ο Δρ. Ρικ Σάκρα, μεταφέρθηκε από τη Λιβερία στη Νεμπράσκα όπου τον υπέβαλαν κι αυτόν σε πειραματική θεραπεία καθώς και μετάγγιση αίματος από τον Δρ. Μπράντλι. Επέζησε κι αυτός. Δούλεψε επί χρόνια στην Λιβερία, όχι ως εθελοντής για τον Έμπολα αλλά σε πτέρυγα επιτόκων. Ένας άλλος ασθενής που μεταφέρθηκε από τη Σιέρα Λεόνε στην Ατλάντα τον Σεπτέμβριο, βρισκόταν επί ένα μήνα στο νοσοκομείο. Τελικά ανάνηψε και πήρε εξιτήριο. Προτίμησε να παραμείνει ανώνυμος -το μόνο που γνωρίζουμε γι' αυτόν είναι ότι εργαζόταν στον Π.Ο.Υ.

Καταμεσής του φόβου, μια αχτίδα ελπίδας άρχισε να διαφαίνεται σιγά-σιγά. Σε τελική ανάλυση, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν πετύχει να θεραπεύσουν εντός χώρας τρεις ασθενείς. Όσο περισσότερο κρατούσε η επιδημία, τόσο βοηθούσε τους γιατρούς να βρουν τρόπους να βοηθήσουν ανθρώπους να επιβιώσουν για αρκετό διάστημα, έτσι ώστε να καταπολεμήσουν τον ιό από μόνοι τους. Βοηθούσε πολύ και η μετάγγιση αίματος απ' όσους επέζησαν, αρκεί ο ασθενής να διατηρούνταν ενυδατωμένος.

Το Πρώτο Θύμα στις Ηνωμένες Πολιτείες

Και τότε, συνέβη το απρόοπτο. Ο Τόμας Έρικ Ντάνκαν, ένας άντρας στο Τέξας που είχε έρθει στην Αμερική από τη Λιβερία για να επισκεφθεί την οικογένειά του, εισήλθε επειγόντως στο νοσοκομείο και διαγνώστηκε θετικός στον Έμπολα.

Ο φόβος και η οργή άρχισαν να φουντώνουν αναφορικά με την προειδοποίηση του Φρίντεν. Ένας άνθρωπος που είχε ταξιδέψει αεροπορικώς στις Ηνωμένες Πολιτείες, κουβάλησε μαζί του τον ιό. Ο κόσμος άρχισε να αναρωτιέται κατά πόσο ο Ντάνκαν ήξερε ότι είχε μολυνθεί πριν έρθει στην Αμερική ή αν εμφάνισε τα συμπτώματα αφού επέστρεψε. Ήταν επαρκής άραγε, τα πρωτόκολλα ασφαλείας για τον έλεγχο των επιβατών ή όχι; Εφαρμόστηκαν στην περίπτωση του Ντάνκαν;

Η όποια αισιοδοξία είχε καλλιεργηθεί για την ικανότητά μας να ανταπεξέλθουμε σε αυτή τη κρίση, άρχισε να εξανεμίζεται ύστερα από αυτό το περιστατικό. Ο Ντάνκαν δεν νοσηλεύτηκε σε μεγάλη μονάδα, όπως αυτές της Ατλάντα ή της Νεμπράσκα, αλλά στο Πρεσβυτεριανό Νοσοκομείο στο Ντάλας, ένα τοπικό νοσοκομείο. Κάπως έτσι θα πράτταμε όλοι μας. Το προσωπικό δεν χειρίστηκε καλά την

περίπτωσή του, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα το θάνατό του και τη μετάδοση του ιού σε δύο νοσηλεύτριες οι οποίες τον περιποιήθηκαν με αυτοθυσία.

Τα λάθη ξεκίνησαν άμα τη αφίξει του στο νοσοκομείο. Ο Ντάνκαν πήγε στα έκτακτα περιστατικά στις 25 Σεπτεμβρίου 2014. Είχε πυρετό, πόνους στη κοιλιά, ζαλάδα, ναυτία και πονοκέφαλο. Οι λεπτομέρειες σχετικά με το πρόσφατο ταξίδι του δεν έγιναν γνωστές γιατί δεν αποτελούσαν μέρος των υποχρεωτικών πληροφοριών προς το νοσοκομείο, οπότε δεν έγινε άμεση εισαγωγή του και τον άφησαν να περιμένει.

Όταν, τελικά, τον δέχτηκαν στα επείγοντα, μια νοσοκόμα κατέγραψε τα συμπτώματά του: οξύς, επιγαστρικός πόνος και πόνος στην άνω κοιλιά. Σημείωσε ότι είχε έρθει από την Αφρική, αλλά όχι από ποιο μέρος. Η πληροφορία αυτή δεν μεταβιβάστηκε λεκτικά στον γιατρό, απλά αναγράφηκε στο ιστορικό του Ντάνκαν.

Ο γιατρός πέρασε να τον δει και, σύμφωνα με τα επίσημα αρχεία, έκανε διάφορες ερωτήσεις τόσο σ' αυτόν όσο και στη σύντροφό του. Τα ιατρικά αρχεία δηλώνουν ότι ο Ντάνκαν ήταν κάτοικος της περιοχής και δεν είχε επαφή με αρρώστους, ούτε υπέφερε από ναυτία, έμετο ή διάρροια. Ο γιατρός του έκανε τα συνήθη τεστ και διέγνωσε ιγμορίτιδα και κοιλιακούς πόνους. Το επόμενο πρωί, ο Ντάνκαν πήρε εξιτήριο με μια συνταγή για ιγμορίτιδα και με τη συμβουλή να αναπαυτεί και να πίνει πολλά υγρά.

Ο Ντάνκαν επέστρεψε στο διαμέρισμα που μοιραζόταν με τους συγγενείς του και παρέμεινε εκεί. Η κατάστασή του χειροτέρευε. Στις 28 Σεπτεμβρίου 2014 κάλεσαν ασθενοφόρο και τον πήγαν ξανά στο Πρεσβυτεριανό Νοσοκομείο του Τέξας. Είχε υψηλό πυρετό, κοιλιακούς πόνους και διάρροια. Αυτή τη φορά, ο γιατρός αναστατώθηκε όταν πληροφορήθηκε ότι ο ασθενής είχε έρθει προσφάτως από τη Λιβερία και έδωσε εντολή να γίνει στον ασθενή εξέταση για Έμπολα, ενεργοποιώντας παράλληλα το ανάλογο πρωτόκολλο του CDC που αφορούσε όσους είχαν μολυνθεί από τον ιό. Ο Ντάνκαν, που στο μεταξύ υπέφερε από οξεία διάρροια και εμετούς, μπήκε σε μονάδα εντατικής θεραπείας αφού πρώτα ο χώρος εκκενώθηκε από τους υπόλοιπους ασθενείς έτσι ώστε να βρίσκεται σε κατάσταση προσωπικής καραντίνας.

Έχουμε λοιπόν κάποιον που ήρθε προσφάτως από χώρα με επιδημία Έμπολα και που επισκέφθηκε τα επείγοντα μόλις άρχισε να παρουσιάζει τα ανάλογα συμπτώματα. Παρέμεινε στην αίθουσα αναμονής μαζί με άλλους ασθενείς, χωρίς να παρθεί το παραμικρό προστατευτικό μέτρο για την εξάπλωση της μόλυνσης και κατόπιν στάλθηκε σπίτι του όπου, φυσικά, ήρθε σε στενή επαφή με την οικογένειά του.

Από τη στιγμή που ο Ντάνκαν πήγε για δεύτερη φορά στα επείγοντα, η οικογένειά του μπήκε σε καραντίνα στο ίδιο διαμέρισμα που μοιραζόταν μαζί του, έχοντας έρθει σε επαφή με τα μολυσμένα σεντόνια και τα υπάρχοντά του. Είναι θαύμα που δεν κόλλησε τους συγγενείς του, κι αυτοί ακολούθως όλη την κοινότητα!

Αυτά λοιπόν είναι τα σενάρια που οι αρχές δεν παύουν να διαβεβαιώνουν τον κόσμο ότι είναι απίθανο να συμβούν. Συμβαίνουν όμως. Ο Ντάνκαν πέθανε στις 8 Οκτωβρίου 2014.

Η Αποτυχία της Καραντίνας και της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων του ημερών, πάνω από εβδομήντα αφοσιωμένα άτομα του προσωπικού φρόντιζαν τον Ντάνκαν, συμπεριλαμβανομένων και των δύο νοσηλευτριών που τελικά μολύθηκαν από τον θανατηφόρο ιό, παρότι φορούσαν προστατευτικό εξοπλισμό που τους είχε εξασφαλίσει το νοσοκομείο. Οι προστατευτικές στολές τους όμως ήταν ανοικτές στον λαιμό και κατά συνέπεια, δεν κάλυπταν όλο το σώμα.

Η νοσηλεύτρια Νίνα Φαμ, που φρόντιζε τον Ντάνκαν τις τελευταίες του ώρες, αρρώστησε λίγες μέρες μετά τον θάνατό του. Στις 12 Οκτωβρίου 2014 βγήκε θετική στο τεστ για Έμπολα, απομονώθηκε και στάλθηκε για θεραπεία σε νοσοκομείο του Εθνικού Ινστιτούτου Υγείας στο Μαίρυλαντ. Δύο μέρες αργότερα, μια δεύτερη νοσοκόμα που φρόντιζε τον Ντάνκαν, η Άμπερ Τζόι Βίνσον, εμφάνισε υψηλό πυρετό. Απομονώθηκε κι αυτή και την επόμενη μέρα παρέλαβε τα αποτελέσματα που επιβεβαίωσαν ότι είχε διαγνωστεί κι αυτή με Έμπολα.

Οι υπεύθυνοι του CDC, συμπεριλαμβανομένου και του Δρ. Φρίντεν, κατηγορήσαν παραδόξως τις νοσοκόμες ότι δεν ακολούθησαν το πρωτόκολλο. Οι κατηγορίες τους έπεσαν στο κενό και το σωματείο των νοσηλευτών μίλησε για ελλείψεις προετοιμασίες εκ μέρους του νοσοκομείου και για ελλείψεις προστατευτικού εξοπλισμού. Επιπλέον, τα δείγματα στάλθηκαν για ανάλυση μαζί με άλλα, χωρίς πρόσθετη προστασία.

Απαντώντας στις παρατηρήσεις του επικεφαλής ότι και καλά, το νοσηλευτικό προσωπικό δεν πήρε τα αναγκαία μέτρα, η Ρόουζ Ανν ΝτεΜόρο, της ένωσης νοσηλευτών, δήλωσε: «Για ποιο πρωτόκολλο και για ποια μέτρα μιλάμε; Τα ανύπαρκτα;»

Η Φαμ μίλησε το Πρεσβυτεριανό Νοσοκομείο του Τέξας, ισχυρι-

ζόμενη ότι ήταν ελλιπώς προετοιμασμένο για μια τέτοια κατάσταση. Όπως ανέφερε το NBC:

«Οι πληροφορίες που έλαβε η Νίνα όσον αφορά στην προστασία της πριν αναλάβει τον ασθενή ήταν όλες κι όλες οι οδηγίες που έδινε το Google τυπωμένες από το προϊστάμενό της σε ένα κομμάτι χαρτί», αναφέρει η αγωγή. Υποστηρίζεται, επίσης, ότι διαβεβαίωσαν τη Φαμ πως η προστατευτική στολή που φορούσε κατά τη διάρκεια της φροντίδας του Ντάνκαν ήταν απόλυτα ασφαλής και ότι δεν ενείχε τον παραμικρό κίνδυνο μετάδοσης του ιού.

Η αγωγή -που στη πρώτη σελίδα της είχε την φωτογραφία του απειλητικού ιού παρμένη από μικροσκόπιο- αναφέρει ότι το νοσοκομείο μεταχειρίστηκε τη Φαμ σαν εργαλείο για να ρίξει στάχτη στα μάτια του κόσμου, καθώς και ότι είπε ψέματα ότι η υγεία της βελτιωνόταν, όταν οι ιατρικές εξετάσεις έλεγαν άλλα².

Στο μεταξύ, πίσω στη Σιέρα Λεόνε, τη Λιβερία και τη Γουινέα, ο Έμπολα θέρεινε. Τα νεκρά κορμιά στοιβάζονταν στους δρόμους και στις αίθουσες αναμονής, ενώ δεν υπήρχαν γιατροί ελεύθεροι για να επιβλέψουν τους πάσχοντες. Όσοι πέθαιναν στις αίθουσες αναμονής δεν έπασχαν αναγκαστικά από Έμπολα, αλλά χρειαζόνταν άμεση θεραπεία για κάποιο άλλο λόγο, η οποία όμως δεν ήταν δυνατόν να τους προσφερθεί λόγω της επιδημίας που απορροφούσε το σύνολο σχεδόν του προσωπικού και των πόρων.

Διαφόρων ειδών καραντίνες δοκιμάστηκαν τόσο στη Σιέρα Λεόνε όσο και στη Λιβερία. Κατά τη διάρκειά τους, οι αρχές έψαχναν τα σπίτια μην τυχόν βρουν άτομα που παρουσίαζαν τα συμπτώματα. Αν τους έβρισκαν, τους απομάκρυναν για θεραπεία. Δυστυχώς όμως, καμιά καραντίνα δε στάθηκε ικανή να περιορίσει την εξάπλωση του Έμπολα. Το μόνο αποτέλεσμα ήταν η υποδαύλιση του θυμού και της καχυποψίας των ανθρώπων απέναντι στους συνανθρώπους τους και την κυβέρνησή τους.

Είναι δύσκολο να κρατήσεις έναν πληθυσμό σε κατάσταση καραντίνας για περισσότερο από μερικές μέρες. Η πείνα είναι ένα από τα βασικότερα κίνητρα των ανθρώπων να σπάσουν την καραντίνα, σημειωτέον δε ότι αναφερόμαστε σε περιοχές με μεγάλη ένδεια και φτώχεια, όπως η παραγκουπόλεις του Γουέστ Πόιντ της Λιβερίας. Είναι πολύ συνηθισμένο τέτοιου είδους καραντίνες να καταλήγουν σε πράξεις βίας.

2. <http://www.nbnews.com/storyline/ebola-virus-outbreak/nina-pham-nurse-who-survived=ebola-sues-texas-hospital-n315776>

Λαμβάνοντας δε υπόψη τις επιθέσεις σε ιατρικά κέντρα, τη θανατηφόρο ασθένεια και την έλλειψη εξοπλισμού και κονδυλίων για τις αμοιβές του προσωπικού, δεν είναι να απορεί κανείς που πολλοί γιατροί και νοσηλευτές αμφιταλαντεύονταν εάν έπρεπε να μείνουν σπίτι τους ή να προσέλθουν στη δουλειά τους. Μερικοί παρέμειναν σπίτι. Σε ένα νοσοκομείο της Σιέρα Λεόνε, το προσωπικό κατέβηκε σε απεργία διαμαρτυρούμενο για τον ελλιπέστατο εφοδιασμό και για το ότι είχαν μείνει καιρό απλήρωτοι.

Η Κυβέρνηση των ΗΠΑ και η Ανταπόκριση των ΜΜΕ

Στη διάρκεια του φθινοπώρου του 2014, ο Τύπος είχε πλημμυρίσει από ιστορίες για τον Έμπολα και από απόψεις διαφόρων πολιτικών. Η κρίση συνέπιπτε με την περίοδο των ενδιάμεσων εκλογών στις ΗΠΑ. Μεγάλο μέρος της κάλυψης της επιδημίας εκ μέρους των ΜΜΕ πήρε πολιτικές διαστάσεις, με ένα μέρος του Τύπου να παίρνει σαφώς το μέρος της προοδευτικής Αριστεράς, υποβαθμίζοντας τους κινδύνους της επιδημίας και επιχειρώντας να κατηγορήσει τους συντηρητικούς που δεν συμπαθούσαν τον Πρόεδρο Μπάρακ Ομπάμα, λες και ο ιός είχε κάποια σχέση με όλα αυτά. Η άλλη πλευρά, που επρόσκειτο στη συντηρητική Δεξιά, παρουσίαζε την επιδημία ως άμεσο κίνδυνο για κάθε νοικοκυριό στις Ηνωμένες Πολιτείες και ότι ήταν θέμα χρόνου να εξαπλωθεί σε κάθε γειτονιά.

Το είδος αυτό της υποκινημένης πληροφορίας, άσχετα από ποιο άκρο προέρχεται, είναι μη παραγωγικό. Από την άλλη, υπάρχουν άνθρωποι που εκλαμβάνουν την κατάσταση πολύ σοβαρά και δρουν υπό την επήρεια του φόβου, όπως επίσης και άλλοι που δεν υπολογίζουν το ρίσκο και λειτουργούν σα να μη συμβαίνει τίποτα. Καμία από τις δύο προσεγγίσεις δεν είναι λογική.

Προς τα τέλη του Οκτωβρίου, ο Πρόεδρος Ομπάμα ανακοίνωσε ότι συναντήθηκε με τον Ρον Κλάιν, έναν λομππίστα του Ιδρύματος Fannie Mae, γνωστό για τις ικανότητές του να παρακάμπτει τη γραφειοκρατία της Ουάσινγκτον και τις κυβερνητικές αγκυλώσεις και του ανέθεσε τη θέση του γενικού συντονιστή στον αγώνα ενάντια στον Έμπολα, μια θέση που του προσέδωσε και το παρατσούκλι «Ο τσάρος του Έμπολα» εκ μέρους του Τύπου.

Μέσα σε λίγες βδομάδες, λοιπόν, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν τον «τσάρο» τους, οι ενδιάμεσες εκλογές έγιναν κανονικά και ο Έμπολα σχεδόν ξεχάστηκε. Το Πρακτορείο Associated Press έστειλε ανακοίνωση στους εκδότες των εφημερίδων πώς να χειριστούν το

θέμα, τονίζοντάς τους ότι δεν πρέπει να δημοσιεύουν ύποπτες περιπτώσεις, εκτός αν υπάρχει ένδειξη σοβαρού κρούσματος. Ξαφνικά, όλες οι αναφορές περί δυνητικών περιπτώσεων μόλυνσης από Έμπολα εξαφανίστηκαν ως δια μαγείας.

Το Μέλλον του Έμπολα

Εκτός κι αν κάποιος αναδιφήσει σε επί μέρους ρεπορτάζ, τα τελευταία νέα σχετικά με τον Έμπολα ήταν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες έστειλαν στρατιωτικό προσωπικό για την παροχή των απαραίτητων προμηθειών, εργασίας και εκπαίδευσης για την καταπολέμηση της εξάπλωσης του Έμπολα στη Δυτική Αφρική. Αυτό και μόνο. Τα ΜΜΕ ασχολήθηκαν με άλλα θέματα και ο κόσμος ΗΠΑ ξέχασε τον Έμπολα. Ένα θέμα που απασχόλησε πρωτοσέλιδα εφημερίδων επί μήνες, ξεχάστηκε γρήγορα και έπεσε σχεδόν στην ανυπαρξία. Δυστυχώς όμως, η πανδημία κάθε άλλο παρά καταλάγιασε, με αποτέλεσμα οι άνθρωποι στη Γουινέα, τη Σιέρα Λεόνε και τη Λιβερία να συνεχίσουν να πεθαίνουν. Έχουν περάσει αρκετά χρόνια από το πρώτο περιστατικό στη Γουινέα. Από τότε, ο Έμπολα πέρασε τα διεθνή σύνορα και εξελίχθηκε σε πανδημία. Παρόλο που εισέδυσσε και σε άλλα κράτη, όπως το Μαλί και η Νιγηρία, η ανταπόκριση ήταν άμεση και το ξέσπασμα περιορίστηκε. Προσφάτως, ο Π.Ο.Υ. εξέδωσε ένα κείμενο που, ουσιαστικά, είναι μια αυστηρή αυτοκριτική για την έλλειψη άμεσων και επαρκών αντανακλαστικών στην αρχή ακόμα του ξεσπάσματος.

Σύμφωνα με το CDC, στις τρεις χώρες που χτυπήθηκαν περισσότερο από την πανδημία, υπήρξαν πάνω από 26.298 περιπτώσεις μόλυνσης από Έμπολα με 10.892 θανάτους μέχρι την 1^η Μαΐου του 2015. Ακόμα να βρεθεί θεραπεία. Κάποια πειραματικά φάρμακα, όπως το ZMapp, δίνουν κάποιες αόριστες ελπίδες, αλλά το καθαυτό εμβόλιο βρίσκεται σε ένα αιώνιο «στάδιο προπαρασκευής», παρόλο που θεωρούνταν σχεδόν έτοιμο εδώ και χρόνια. Οι ερευνητές λένε ότι βρίσκονται κοντά στο τελικό στάδιο έγκρισης και ο Π.Ο.Υ. αναφέρει πως τα μέχρι στιγμής τεστ δίνουν θετικά αποτελέσματα. Ας ελπίσουμε αυτό να σημαίνει ότι δεν θα αργήσει και η τελική έγκριση. Όσον αφορά το ZMapp, δεν υπάρχει ακόμα απόδειξη ότι είναι ασφαλές και αποτελεσματικό. Πώς είναι δυνατόν, με δεδομένο ότι χιλιάδες κόσμος αρρωσταίνει και πεθαίνει μέχρι και σήμερα στη Γουινέα, τη Λιβερία και τη Σιέρα Λεόνε, να μην έχει δοκιμαστεί επαρκώς το φάρμακο; Ίσως το ενδιαφέρον έχει στραφεί περισσότερο στην παραγωγή του εμβολίου.

Τα νούμερα στη Γουινέα, τη Λιβερία και τη Σιέρα Λεόνε εξακολουθούν να είναι αυξητικά. Απολυμαίνουν μια περιοχή και, μέσα σε λίγες βδομάδες, καινούργια κρούσματα κάνουν την εμφάνισή τους. Δεν μιλάμε απλά για το μεγαλύτερο σε διάρκεια ξέσπασμα Έμπολα στην ιστορία. Αν δεν αλλάξει γρήγορα αυτή η κατάσταση, ο ιός θα αποκτήσει ενδημικές τάσεις στις περιοχές αυτές, όπως η χολέρα και η ελονοσία και ο πληθυσμός, που ήδη ζει κάτω από άθλιες συνθήκες ένδειας, θα καταρρεύσει, κάτι που θα έχει άμεση επίδραση στον έλεγχο και τη λειτουργία των ορυχείων της περιοχής. Κάποια από αυτά, όπως τα ορυχεία σιδήρου στη Σιέρα Λεόνε, έχουν ήδη υφαρπαχτεί ή ξεπουληθεί. Κάποια άλλα ορυχεία χρυσού και διαμαντιών κινδυνεύουν να έχουν την ίδια τύχη. Ποιος θα ήθελε να δουλεύει σε μια περιοχή που αποτελεί το επίκεντρο του ιού;

Τον Μάιο του 2015, η εφημερίδα *The Dallas Morning News* δημοσίευσε ένα άρθρο που δεν τράβηξε ιδιαίτερα την προσοχή. Από τα κρούσματα που είχαν αναφερθεί, υπήρχαν δώδεκα επιπρόσθετα που νοσηλεύονταν στο Ντάλας, εννέα εκ των οποίων ανήκαν σε νοσηλευτικό προσωπικό. Η επίσημη δικαιολογία ήταν ότι δεν αναφέρθηκαν επειδή έπρεπε να προστατευτεί το ιατρικό απόρρητο. Τα δώδεκα περιστατικά παρουσίασαν συμπτώματα όμοια με του Έμπολα, αν και τα τεστ βγήκαν αρνητικά. Δεν ήταν λίγα τα άτομα που επέστρεψαν στις Ηνωμένες Πολιτείες από την Δυτική Αφρική και χρειάστηκε να κάνουν θεραπεία. Η ανωνυμία τους διατηρήθηκε, παρόλο που τα ΜΜΕ ανέφεραν περιστασιακά κάποια κρούσματα εδώ κι εκεί. Οι αναφορές ανώνυμων περιπτώσεων είναι πολύ συχνές, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στον Καναδά. Όλο και κάποιιοι επιστρέφουν από χώρες της Δυτικής Αφρικής παρουσιάζοντας τα ανάλογα συμπτώματα, αν και τα συνακόλουθα τεστ βγαίνουν αρνητικά.

Κάτι που συμπίπτει με την ανάθεση της θέσης του γενικού συντονιστή στον Κλάιν. Δεν είναι παράλογο να υποθέσει κανείς ότι η μέθοδος αυτή δεν έχει να κάνει τόσο με την προστασία του ιατρικού απορρήτου όσο με την υλοποίηση της επίσημης στρατηγικής του Κλάιν, που συνοψίζεται σε μια λέξη: σιωπή.

Τι Μπορούμε να Διδαχτούμε από την Πανδημία του Έμπολα;

Να κάποιες σημαντικές διαπιστώσεις.

- Τόσο η εγχώρια όσο και η παγκόσμια αντίδραση σε μια δυνητική πανδημία ίσως αποδειχτεί αργή και ανεπαρκής.
- Οι επίσημες αναφορές αποσκοπούν περισσότερο στο να μη δη-

μιουργηθεί πανικός παρά στην προστασία των κατοίκων.

- Τα τοπικά νοσοκομεία είναι πολύ πιθανόν να αποδειχτούν ανεπάρκεια στην αντιμετώπιση μιας μολυσματικής ασθένειας.
- Τα τοπικά νοσοκομεία ενδέχεται να μην διαθέτουν συγκεκριμένο πρωτόκολλο για απειλή παρόμοιου επιπέδου.
- Όταν τα νοσοκομεία καταφέρουν να ανταποκριθούν, βάζουν σε κίνδυνο την υγεία των νοσηλευόμενων λόγω έλλειψης εξοπλισμού και μέσων.
- Όταν ο κόσμος φοβάται, τείνει να καταφεύγει στη βία και να αρχίσει να πιστεύει τα πιο εξωφρενικά πράγματα.
- Τα πάντα αναλύονται από πολιτική άποψη.
- Τα πάντα αναλύονται από οικονομική άποψη.
- Αν τυχόν υπάρχουν φάρμακα σε στάδιο πειραματικό, δεν χρησιμοποιούνται παρά μόνο σε ειδικές περιπτώσεις.
- Όταν τα πράγματα ξεφύγουν εκτός ελέγχου, να περιμένετε στρατιωτικό νόμο με τη μορφή απαγόρευσης κυκλοφορίας, καραντίνας και τακτικών ελέγχων πόρτα-πόρτα.
- Όταν ο κόσμος πεινάει, γίνεται βίαιος και επικίνδυνος.
- Οι περιοχές με τη μεγαλύτερη πληθυσμιακή πυκνότητα είναι και οι πιο επικίνδυνες.
- Οι ιθύνοντες ενδιαφέρονται περισσότερο να αποδώσουν ευθύνες σε άλλους παρά να αναλάβουν τις δικές τους.
- Οι πανδημικές απειλές είναι υπαρκτές, άσχετα αν δεν το αναφέρουν τα ΜΜΕ.
- Όταν η κατάσταση γίνει αφόρητη και τρομακτική, πολύς κόσμος έχει τη τάση να επανέλθει στο φυσιολογικό με το έτσι θέλω, αρνούμενος να δεχτεί αυτό που συμβαίνει μπροστά στα μάτια του.
- Θα χρειαστείτε σχέδιο προσωπικής επιβίωσης.

Αν υπάρχει κάτι που μας δίδαξε η τραγωδία της πανδημίας του Έμπολα, είναι ότι πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι. Η κυβέρνησή μας έχει ιστορικό αργών και ανεπαρκών αντιδράσεων σε πάσης φύσεως καταστροφές, ανθρώπινες ή μη. Για ποιο λόγο να αποτελεί εξαίρεση μια πανδημία οποιουδήποτε είδους; Σημειώστε δε, ότι παρόλο που υπάρχουν πολλά ακόμα να μάθουμε για τον Έμπολα, δεν είναι επουδενί ο μοναδικός ιός που μας απασχολεί. Νέες ασθένειες ξεπροβάλλουν και παλιές ξαναβγαίνουν στην επιφάνεια. Οι παθολόγοι οργανισμοί αναπτύσσουν ανοσία στα φάρμακά μας. Χρειάζεται να είμαστε σε επιφυλακή.